

KESZI-HARMATH SÁNDOR

A VÁROSIASODÁS MUTATÓI. BONCHIDA ÉS EGERBEGY VÁROSIASODÁSA

A címben feltüntetett két helységet azért választottam vizsgálódásaim tárgyául, mivel ezek jelenkori gazdasági és társadalmi fejlődése visszatükrözi a falvak városiasodásának két hazai útját.

Mielőtt a két út mibenlétét ismertetném, szükségesnek vélem röviden összegezni, hogy hazánkban az érvényben levő rendelkezések értelmében a városi lakosság magába foglalja:

— a városok lakosságát a hozzájuk tartozó települések lakosságával együtt. Jelenleg 236* települést, illetve település-együttest nyilvánítottak várossá. Ezek lajstroma megtalálható az évenként megjelenő statisztikai évkönyvekben;

— a városi alárendeltségű községek (községközpont s az alárendelt falvak) lakosságát. Napjainkig 135 községnek ismerték el ezt a minőségét.

Mindkét település (lényegében település-együttesről van szó) népessége akkor sorolandó a városi lakosság közé, ha a *Nagy Nemzetgyűlés törvénybe iktatta fentebb említett minőségüket*.

A fentiek értelmében a falvak városiasodásának két útja lehetséges:

- az első út, amikor egy település várossá fejlődik,
- a másik út, amikor valamely település városi alárendeltségű községgé válik.

A VÁROSSÁ NYILVÁNÍTÁS FELTÉTELEI

Várossá, illetve városi alárendeltségű községgé nyilvánításuk esetén a településeknek meg kell felelniük bizonyos feltételeknek. Ezek két nagy csoportra oszthatók: *társadalmi-gazdasági* és *műszaki-anyagi* feltételekre.

A várossá nyilvánítás társadalmi-gazdasági feltételei

Ezen feltételek közül a rendelkezések legnagyobb jelentőséget a település *gazdasági-társadalmi szerepkörének tulajdonítanak*. Arról van lényegében szó, hogy a település gazdaságában túlsúlyba kerüljenek a nem mezőgazdasági szektorok.¹ Az 1966. évi népszámlálás azokat a településeket sorolta a városok közé, amelyek „lakosságának több mint fele

* Az adatok összegyűjtésében és feldolgozásában segítséget nyújtott Keszi-Harmath Edit.

¹ A Statisztikusok Európai Konferenciája, melyet 1959-ben Prágában tartottak, azt javasolta, hogy a várossá nyilvánítás feltétele az legyen, „hogy azok aránya, akik a mezőgazdaságból élnek, ne haladja meg az összlakosság 25 százalékát” (Jacqueline Beaujeu-Garnier, Georges Chabot: *Geografia urbană*. Buc. 1971. 39.). A városoknak ezt a jellemzőjét Arnold Toynbee *Cities on the move* című művében a következőképpen fogalmazta meg: „A város olyan emberi település, melynek lakói a város határain belül nem tudják mindazokat az élelmiszereket megtermelni, melyek létük fenntartásához szükségesek” (*Orașele în mișcare*. Buc. 1979. 28.).

a nem mezőgazdaságból származó jövedelemből”² élt. A Román Kommunista Párt Központi Bizottságának 1967. március 5–6-i plénuma dokumentumai értelmében a városnak fő tevékenységi ága nem mezőgazdasági kell hogy legyen.³

Az 1972. július 19–21-i Országos Pártkonferencia határozata értelmében a kijelölt 300–350 település városi jellegű gazdasági-társadalmi központtá fejlesztése érdekében „ezeknek a területén a helyi iparnak, a kisipari és a fogyasztási szövetkezeteknek, a mezőgazdasági termelőszövetkezeteknek, a termelőszövetkezetek közti szövetségeknek, az állami gazdaságoknak gazdasági egységeit, valamint más ipari-agrár egységeket kell elhelyezni, melyek biztosítják a helyi nyersanyag és mezőgazdasági termények hasznosítását”⁴. Így kívánják kialakítani a jövőbeni városi jellegű gazdasági-társadalmi központok *ipari-agrár* vagy *agrár-ipari szerekörét*.

A városi alárendeltségű községeknél ezt a feltételt az 1966. évi népszámlálás metodológiája a következőképpen állapította meg: a település *ipari jellegű város mellett terüljön el, ettől ne legyen 10 km-nél távolabb, s aktív lakosságának* (legalább 50 százalékának) *megélhetési forrása a városban működő nem mezőgazdasági egységekben végzett munkából származzon.*⁵

A várossá nyilvánításnak másik gazdasági-társadalmi feltétele *a település nagysága.*⁶ Ez a nagyság térben és időben változik: az 1966. évi népszámlálás metodológiája ezt a nagyságot még 1000 lakosban állapította meg.⁷ Az 1972. évi Országos Pártkonferencia határozata értelmében a városi jellegű gazdasági és társadalmi központok a jövőben meg kell hogy haladják az 5000 lakost.⁸

Csak az a település érhet el egy bizonyos nagyságot, melynek foglalkoztatott lakossága túlnyomórészt nem a mezőgazdaságban dolgozik. Ezt igazolják a 116. 1. táblázatának adatai is, melyek Kolozs megye falusi településeit aszerint csoportosítják, hogy a foglalkoztatott lakosságból a nem mezőgazdasági ágazatokban dolgozók milyen arányban vesznek részt:

² *Recensământul populației și localităților din 15 martie 1966. Regiunea Cluj V. I. Populație* D.C.S. 1968. XI. lap.

³ Ion Measnicov, Ilie Hristache, Vladimir Trebici: *Demografia orașelor României*. Buc. 1977. 14.

⁴ *Conferința Națională a Partidului Comunist Român 19–21 iulie 1972*. Buc. 1972. 492.

⁵ Lásd a 2. jegyzetet, I.m. XII. lap.

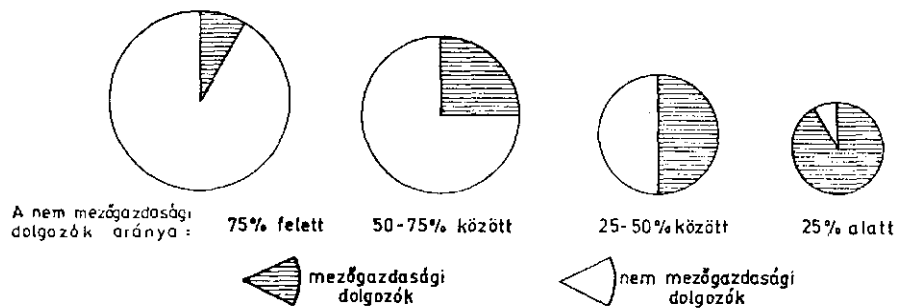
⁶ Franciaországban, Argentínában, Portugáliában ezt a nagyságot 2000-et meghaladó lakosban állapították meg, az Egyesült Államokban mértékét 2500 lakosban, Spanyolországban és Görögországban viszont 10 000 lakosban, Hollandiában még magasabban, 20 000 lakosban határozták meg. Svédországban már a 200 lakost meghaladó település városi rangot kap (Jacqueline Beaujeu-Garnier, George Chabot: I.m. 33–40.). Az ENSZ a nemzetközi összehasonlítások során a 20 000-es szintet használja (Ioan Measnicov, Ilie Hristache, Vladimir Trebici: I.m. 21.).

⁷ Lásd a 2. jegyzetet.

⁸ I.m. 485.

A nem mezőgazdasági dolgozók aránya	Települések		Lakosság		Egy település átlagos nagysága
	száma	%	száma	%	
75% felett	14	3,50	22 127	7,43	1581
50,1–75%	78	19,50	91 551	30,72	1173
25,1–50%	183	45,75	132 306	44,40	723
25% alatt	125	31,25	52 005	17,45	416
Összesen:	400	100,00	297 989	100,00	745

A táblázat adataiból kitűnik, hogy a települések nagysága a nem mezőgazdasági szektorokban dolgozók arányának növekedésével párhuzamosan emelkedik. Azoknak a településeknek legkisebb a lakossága, amelyekben az eredeti gazdasági tevékenység (mezőgazdaság) mellett más gazdasági tevékenység nem honosodott meg. Ezekről a településekről ugyanis a munkatermelékenység emelkedése következményeként a föld megműveléséhez már szükségtelen munkáskezek a vándormozgalmalanyává váltak, s a városokba, azok közvetlen közelében elterülő helységekre, illetve azokba a településekre költöztek, amelyekbe már ipart telepítettek.

A települések átlagos nagysága és a nem mezőgazdasági dolgozók aránya közötti korreláció Kolozs megyében (1977. évi adatok alapján)

Következésképpen a csak mezőgazdasági funkciót betöltő falvak csupán egy bizonyos nagyságot érhetnek el, melyet mindenkor meghatároz a falu lakossága által megművelt földterület, ennek hasznosítási módja, valamint a mezőgazdasági munka termelékenységi szintje. A fentiek értelmében „... országunkban a falu fejlődésének modellje azon alapszik, hogy unifikonális – túlnyomórészt vagy kizárólagosan mezőgazdasági – helységből multifunkcionálissá alakul át, melyben az alapvető gazdasági funkció mellett – mezőgazdálkodás – számos más gaz-

dasági (ipar, szállítás, építkezés stb.), társadalmi, nevelési, politikai és közigazgatási funkció jelenik meg”⁹.

A fentiekből következik továbbá, hogy azok a települések fejlődnek, illetve fejlődőképeseek, amelyekben a mezőgazdasági tevékenység mellett más tevékenységi ágak is meghonosodtak. S ezzel eljutottunk a városnak egy másik jellegzetességéhez, mely lakosságának állandó, szakadatlan növekedésében fejeződik ki.

A meglévő városok gyors növekedésének az ipar ésszerű területi elhelyezésével próbált a kormányzat gátat vetni. Amint Nicolae Ceaușescu elvtársnak a XII. pártkongresszuson elhangzott jelentéséből kitűnik: „A jelenlegi ötéves terv végéig körülbelül 700 településen fognak köztársasági érdekű ipari egységek működni.”¹⁰

Ennek az ipartelepítési politikának további következetes valórváltásával kerülnek megvalósításra a XII. pártkongresszusnak azok az irányelvei, amelyek értelmében a nagyvárosok, közöttük Bukarest lakossága is körülbelül a jelenlegi szinten marad. Fejlődni fognak azonban a kisebb települések, kialakítva az ország egész területén egyenletesen megoszló városok és városi központok hálózatát. 1981–1990 között több mint 270 vidéki település várossá válik.

A városi lakosság aránya 1990-ben 65 százalékot tesz majd ki az 1980-as 50 százalékkal szemben.

A fentiek értelmében a jövőben a városi lakosság számának és összlakosságbeli arányának növekedése nagyrészt a fejlődőképes falvak városiasodásának révén következik be. Így 1990-ig a városok és a városi lakosság fejlődését a következő számok jellemzik:

Év	1965	1975	1980	1985	1990
városok száma	184	236	236	505	635
A városi lakosság száma millió főben	6,4	9,2	11,0	12,9	16,3
A városi lakosság részaránya %	33,7	43,2	49,6	54,5	65,0

A város igen fontos ismérve, hogy funkciói nemcsak saját lakosaira, hanem a környezetében levő települések lakosságára is kiterjednek. Ezzel kapcsolatban az RKP 1967. március 5–6. plénuma a következőket állapítja meg: a város olyan központ, mely „kereskedelmi és társadalmi-művelődési potenciállal rendelkezik, a körülötte levő településekkel sokoldalú kapcsolata van, s ezekre gazdasági-szervezési hatást is gyakorol”¹¹.

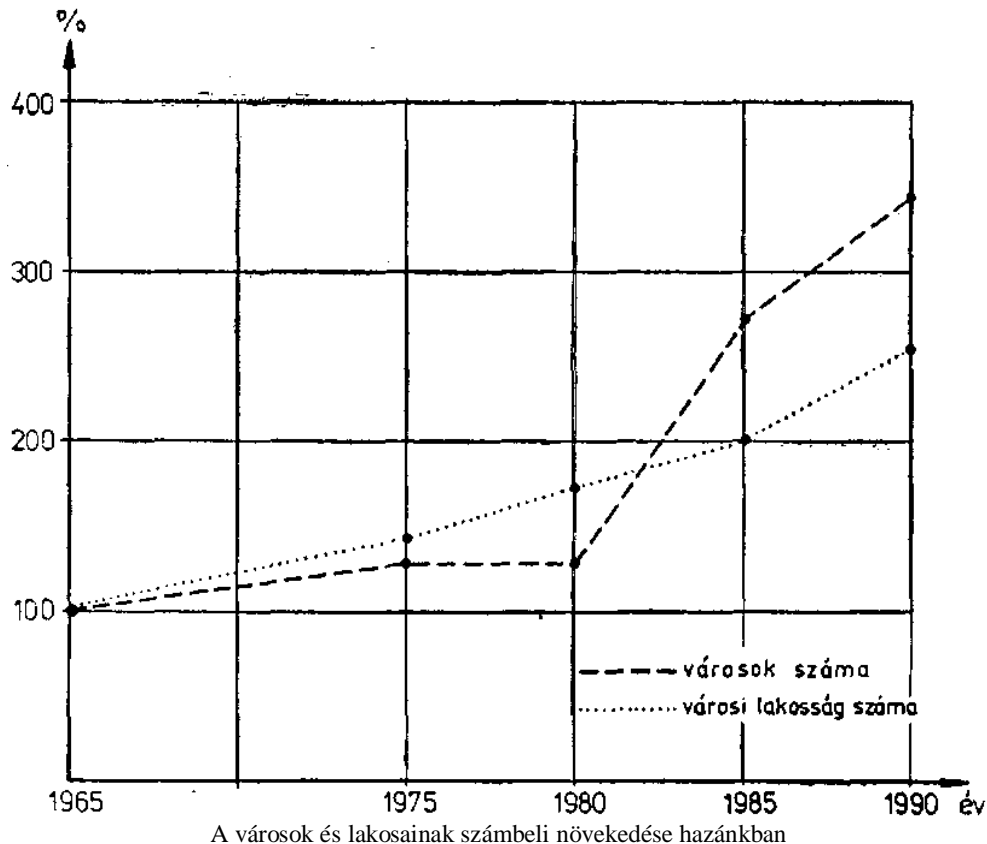
Valamely városnak a környezetére kiterjedő funkciói a következőképpen nyilvánulnak meg:

⁹ Bălint Dionisie: *Fizionomia și structura societății rurale*. Era socialistă 1980/7. 9.

¹⁰ Nicolae Ceaușescu: *Jelentés az RKP XII. Kongresszusán*. Buk. 1979. 12.

¹¹ Lásd a 3. sz. jegyzetet.

- ipari-építkezési, szállítási stb. egységei a környezetében levő falvak lakosságának munkahelyet s megélhetést biztosítanak;
- iskolái a környezetében fekvő falvak fiataljainak is tanulási lehetőséget nyújtanak. Következésképpen iskolái, főleg líceumai internátussal is el vannak látva;
- egészségügyi intézményei, főleg kórházai és poliklinikái a vonzási övezetében fekvő települések lakosságát is ellátásban részesítik;

- szakosított kereskedelmi hálózata s bővebb áruválasztéka, valamint szolgáltatási egységei jelentős mértékben hozzájárulnak a vonzási környezetében levő falvak lakossága igényeinek kielégítéséhez;
- piaci lehetőséget adnak a mezőgazdasági dolgozók terményeinek értékesítéséhez stb.

Így a város központi helyet foglal el környezetének települési hálózatában.

A városnak fönti ismervében találjuk meg egyikét azon jellegzetességeknek, melyek elhatárolják a városi alárendeltségű községtől. Ezeknek a községeknek ugyanis fő jellegzetességük, hogy az ipari jellegű városokban dolgozó munkásoknak lakóhelyet biztosítanak. Következésképpen a városi alárendeltségű községeknek nincs vagy nagyon szűk körű a vonzási övezete, lényegében ők maguk a mellettük elterülő város közvetlen vonzási övezetébe tartoznak.

A várossá nyilvánítás műszaki-anyagi feltételei¹²

A város nem jöhet létre, nem létezhet és nem fejlődhet műszaki anyagi ellátottság nélkül. Ez a műszaki-anyagi ellátottság két nagy csoportra bontható.

Az első csoport *szociális* vagy *humán* elnevezéssel illelhető, s magába foglalja

1. a lakásállományt;
2. a közösségi és közellátási intézmények hálózatát;
 - az államhatalmi és -igazgatási szervek, társadalmi szervezetek intézményeit;
 - oktatási, művelődési és kulturális intézményeket;
 - gyermeknevelési intézményeket;
 - egészségvédelmi intézményeket;
 - a kereskedelmi és vendéglátás céljait szolgáló intézményeket;
3. a sport-, üdülési, pihenési igényeket kielégítő intézményeket.

A második csoport *a műszaki jellegű és rendeltetésű hálózatot* s az azokhoz közvetlenül kapcsolódó létesítményeket öleli fel. Ezek a következők:

- közműellátás (vízellátás, a csapadék és szennyvizek elvezetése és tisztítása, az energiaellátás, a hírközlés stb.);
- a közlekedési és szállítási szükségletek kielégítését szolgáló létesítmények;
- a szemét és hulladék összegyűjtését, eltávolítását, megsemmisítését szolgáló létesítmények;
- a szakirodalom a műszaki ellátottság integráns elemeként tekinti a környezet védelmét s átalakítását biztosító létesítményeket.

A műszaki-anyagi ellátottság elemei nagyrészt a falvakon is megtalálhatók. A várost a falutól e tekintetben nem annyira az ellátottság elemeinek ténye, hanem főleg *az ellátottság szintje különbözteti meg*.

Az ellátottsági szintet vagy százalékban, vagy ezer lakosra számítva szokták kifejezni. Az így kiszámított mutatókat egy etalonként elfogadott szinthez viszonyítjuk. A jelen tanulmányban etalonként mind a megyei városi, mind a megyei falusi szintet használjuk, ugyanis olyan településeket vizsgálunk, amelyek a városiasodás útján haladnak, s ellátottsági szintjük magasabb kellene hogy legyen a falusi s alacsonyabb a városi átlagos szintnél.

Tanulmányunk során a települések ellátottságának a következő táblázatba foglalt elemeit vizsgáljuk meg. Az ellátottsági szint minden eleme mellett feltüntettük a mértékegységet, valamint a megyei átlagos városi, illetve falusi szintet.

¹² A műszaki-anyagi ellátottságot a szakirodalom igen gyakran „infrastrukturális” ellátottságnak nevezi. E kifejezéssel kapcsolatban az Élet és tudományban széles körű vita folyt. A vita során megállapították, hogy pusztán *egyetlen* szó nem helyettesítheti az „*infrastrukturát*” s ajánlják az anyagi ellátottság, ellátottsági szint, ellátási hálózat, közmű- és intézményhálózat, szolgáltatási hálózat stb. kifejezések használatát (lásd Grétsy László: *Zárószó az infrastruktúra vitájához*. Élet és tudomány 1980/30. 950–951.).

Úgy vélem, hogy a fogalmat „a műszaki-anyagi ellátottság” kifejezés elég pontosan fedi, amely magába foglalja mind a lakást, mind a szociális-kulturális intézményeket, mind a közművesítési létesítményeket.

[Erdélyi Magyar Adatbank]
Egyed Péter (szerk.): Változó valóság

Mutatószám		Átlagos megyei szint (1977)		
		összes	városi	falusi
Lakás-ellátottság	1000 lakásra jutó háztartások száma	1 069	1 095	1 039
	1 személyre jutó lakterület m ² -ben	8,85	9,51	8,09
Óvodai ellátottság	1000 lakosra jutó óvodahe-lyek száma	39,6	43,1	34,6
Iskolai ellátottság	1000 lakosra jutó tanter-mek száma	4,80	4,10	5,80
Kereskedelmi ellátottság	1000 lakosra jutó kiskeres-ke- kedelmi hasznos terület m ² -ben	223	242	200
	1000 lakosra jutó vendég- látóipari hasznos terület m ² -ben	119	135	98
Közművesítési ellátottság	Vízvezetékkel ellátott la- kások aránya %-ban	54,6	90,9	11,4
	Villanyvilágítással ellátott lakások aránya %-ban	88,7	98,7	75,9

Adatok hiányában az anyagi ellátottság többi elemeit nem vizsgálhattuk. A települések műszaki-anyagi ellátottságának arányos kifejtése egyre sürgetőbben veti fel egy ilyen irányú információs rendszer kiépítését.¹³

Tanulmányunkban a táblázatban feltüntetett adatokat fogadtuk el etalonként, viszonyítási alapként. Ezek az etalonok maguk is viszonylagos nagyságok, térben és időben változnak. Ennek szemléltetésére bemutatjuk a lakásviszonyok jellemzésére használt etalonok időbeni fejlődését (1966 és 1977 között lásd a következő lapon).

A megye lakásviszonyainak ez az erőteljes javulása annak köszönhető, hogy az utóbbi 10–15 évben megnövekedett a lakások építkezésének volumene.

A lakosság számához viszonyított lakásépítés évi üteme hazánkban egyike a világ legmagasabb ütemeinek. Jelenleg több mint 15 millió városi és falusi állampolgár lakik az utóbbi 30 évben épült lakásban.

¹³ Ennek részletes kifejtését lásd. Dr. ing. Virgil Ioanid: *Sisteme informaționale pentru luarea de decizii în sistematizare*. Buc. 1978.

[Erdélyi Magyar Adatbank]
Egyed Péter (szerk.): Változó valóság

	1966				1977			
	Egy lakásra jutó háztartás	Egy személyre jutó lakterület	Vízvezetékekkel ellátott lakások aránya	Villanyvilágítással ellátott lakások aránya	Egy lakásra jutó háztartás	Egy személyre jutó lakterület	Vízvezetékekkel ellátott lakások aránya	Villanyvilágítással ellátott lakások aránya
Megyei átlag	1113,8	7,42	37,1	58,6	1069	8,85	54,6	88,7
Városok	1210,8	7,79	81,0	92,8	1095	9,51	90,9	98,7
Falvak	1035,3	7,15	0,2	30,2	1039	8,09	11,5	75,9

Az 1981–1985-ös időszakra az előirányzat: 1 100 000 lakás építése. E nagyarányú lakásépítkezés nemcsak a városi lakosság szaporulatának igényeit elégíti ki (tehát: nemcsak demográfiai beruházást jelent), hanem a régi városiak lakáskörülményeinek *minőségi javulását is szolgálja*. Ezt tükrözik a következő táblázat adatai:

	1966	1977	1980	1985
Egy főre jutó lakterület (m ²)	8,4	9,4	9,7	10,6
Egy szobára jutó személyek száma	1,73	1,53	1,41	1,29

A 10,6 négyzetméteres egy főre eső lakterület – hangsúlyozza Nicolae Ceaușescu elvtárs a XII. pártkongresszuson elhangzott jelentésében – „megfelel mind a hazánkban, mind más országokban előírányzott szinteknek”.

Mindezek értelmében az ország fővárosában 1985-re, az ország egészében pedig 1990-re nagy vonalakban megoldódik a lakáskérdés.

Az ellátottság jelentős elemei a *szociális-kulturális intézmények*: iskolák, óvodák, egészségügyi, sport- és kulturális létesítmények. A XII. pártkongresszus a szociális-kulturális szektor anyagi alapjának további fejlesztését is előíranyozza.

Az anyagi ellátottság egy másik igen fontos csoportját alkotják a *műszaki-közművesítési* létesítmények. Az 1981–1985-ös időszakban újabb 4000 kilométerrel növekedik a vízvezeték-hálózat, 3200 kilométerrel a csatornahálózat, s mintegy 1800 kilométer utcát fognak korszerűsíteni.

A műszaki ellátottság fogalmköréhez tartozik a *települési környezet védelme* is.

Az 1985, illetve 1990 utánra szóló prognózisok a műszaki-anyagi ellátottság további tökéletesítését, modernizálását jelzik. A vonatkozó előrejelzések a következő adatokban konkretizálódnak:

– a lakások kényelmének a növelése oly módon, hogy 2000–2010 körül az egy személyre jutó hasznos terület mintegy 25 négyzetmétert

érjen el, s így minden személy egy lakószobával rendelkezék, és családonként még egy nappali szoba állhasson a lakók rendelkezésére;

– az ezredfordulón minden városnak központosított vízellátása lesz, így a fejenkénti fogyasztás naponta mintegy 400–500 literre emelkedik; ugyanebben a távlatban a fejlődőképes falvak mintegy 80 százaléka jut központosított vízellátáshoz.

A szennyvíz elvezetésére és tisztítására minden várost csatornázni fognak, derítőállomásokkal látják el; a csatornázott falvak a fejlődőképes falvaknak kb. 60 százalékat teszik majd ki;

– a lakosság villamos- és hőenergiaszükségletét igyekeznek teljes mértékben kielégíteni, a városokat és lakónegyedeket pedig a szükségletnek megfelelően ellátni iskolákkal, egészségügyi és kulturális intézményekkel, kereskedelmi és szolgáltatási egységekkel stb.¹⁴

A városok fejlesztésével és új városok létesítésével párhuzamosan a falusi települések is gyökeres változáson mennek majd át. Az idevágó tanulmányok értelmében a jelenlegi több mint 13 000 falut mintegy 6700–7700-ra lehet majd csökkenteni azáltal, hogy azoknak a falvaknak a lakosságát, amelyeknek nincs fejlődési perspektívájuk, fokozatosan a többi falvakba tömörítik. Ugyanakkor a fejlődőképes falvakat közművesítik, s a városokéhoz hasonló szociális és kulturális ellátmányt biztosítanak számukra.

„Ezeknek az előirányzatoknak a megvalósítása – állapította meg Nicolae Ceaușescu elvtárs a XII. pártkongresszuson elhangzott jelentésében – meggyorsítja a falu és a város közötti, a mezőgazdasági és az ipari tevékenység közötti lényeges különbségek eltűnésének folyamatát, biztosítja társadalmunk fokozottabb homogenizálódását, szilárd alapot teremt nemzetiségi különbség nélkül a haza minden állampolgára jogegyenlőségének érvényesüléséhez, egész népünk anyagi és szellemi jóléte gyarapításához, civilizációs színvonalának állandó emeléséhez.”

BONCHIDA VÁROSI JELLEGŰ GAZDASÁGI-TÁRSADALMI KÖZPONTTÁ ALAKUL ÁT

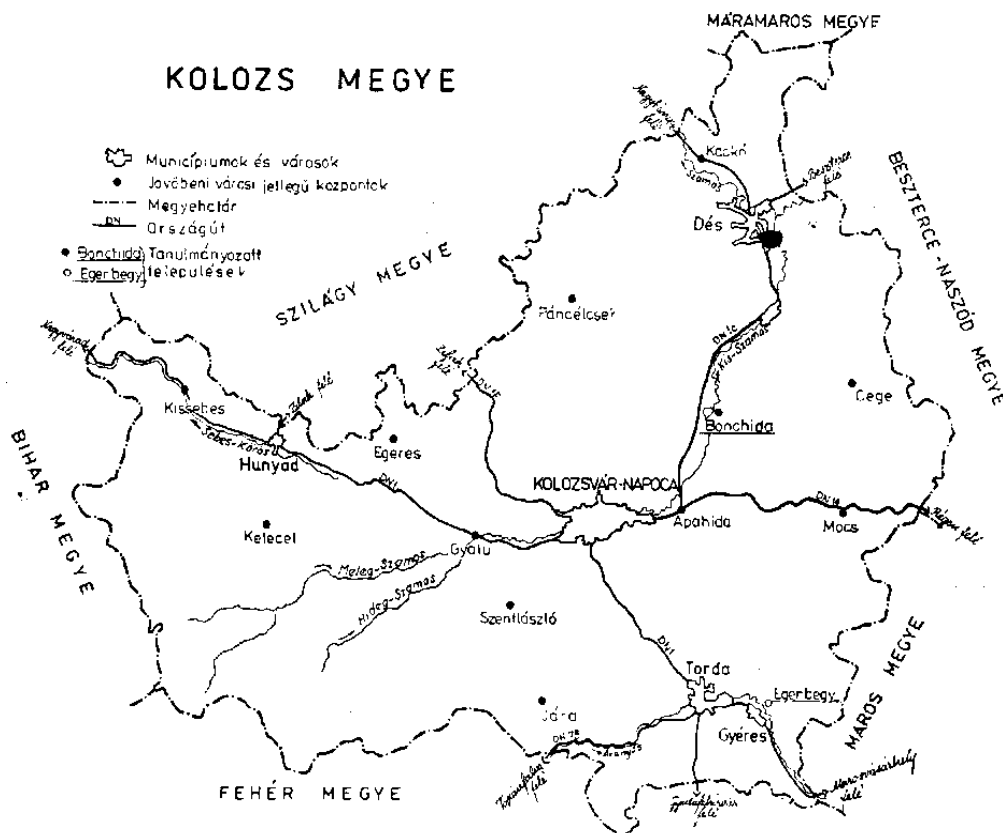
Bonchida a Kis-Szamos völgyében a Kötelendi patak torkolatánál, Kolozs megye északkeleti részén, Kolozsvár-Napocától 33 km-re terül el. A megyeszékhellyel országút és vasút köti össze. Ugyanez a vasútvonal és országút szeli át Szamosújvárt és Dést is, ahol kétfelé ágazik: a Nagy-Szamos és az egyesült Szamos völgyei mentén. Bonchidán halad át továbbá a Kis-Szamos-völgyi országutat a Mezőséget átszelő országúttal összekötő s Kötelenden áthaladó megyei út is. Bonchida község területéről, Válaszútról ágazik ki a Szamos-völgyi országutat a Szilágyságon áthaladó országúttal összekötő megyei út, mely Kolozsborsán, Nagy- és Kisesküllőn s Hídalmáson halad át.

Bonchida közigazgatási szempontból Kolozs megyéhez tartozik, s a hasonló nevű község központja, 2894 lakossal. Az 1966. évi népszámlálás adatai értelmében lakosainak 62 százaléka román, 29 százaléka magyar s 9 százaléka más nemzetiségű. A községhez még a következő falvak

¹⁴ Cezar Lăzărescu: *Urbanismul în România*. Buc. 1977, 32–37.

tartoznak: Gyulatelke, Marokháza és Válaszút. A község összlakossága 5543.

Bonchida a középkor kezdetén Doboka megyének része volt. Királyi birtok volt, mely a széki (ugyancsak királyi) sóbányához tartozott.¹⁵ Írott dokumentumok először 1263-ban említik (terra Bonchyda).¹⁶

Kolozs megye

A XIV. században Doboka vármegye egyik legszámottevőbb települése, a Széken kitermelt só vámhelye volt. A településen malom is működött.¹⁷ Itt tartották a vármegyei gyűléseket. E század dokumentumai Bonchidát mint „villa regalis”-t (possessio regali Bonchyda) említik.¹⁸

1475-ben Erdély vajdája Bonchidának „oppidum” rangot adományozott.¹⁹ A XV. században Doboka vármegye székhelyét Bonchidára helye-

¹⁵ Roșca-Rosen Maria: *Exploatarea domeniului conților Bánffy din Bonțida (jud. Cluj) în perioada de trecere de la feudalism la capitalism (1780–1820)*. Lucrarea de doctorat. 1972. Kézirat. 1–20.

¹⁶ Suciú Coriolan: *Dicționar istoric al localităților din Transilvania*. Buc. 1967. I.k. 94.

¹⁷ Lásd a 15. jegyzetet.

¹⁸ Varjú Elemér: *A Tomaj nemzetségbeli Losonczy-Bánffy család története*. Oklevéltár I. köt. Bp. 1908. 298–299.

¹⁹ Iványi Béla: *A Tomaj nemzetségbeli Losonczy-Bánffy család története*. Oklevéltár II. Bp. 1928. 166.

zik.²⁰ Egy 1543. augusztus 13-án keltezett oklevél értelmében a bonchidai „oppidumban” „curia militari” működött.²¹

A XVII. század második felében Bánffy Dénes megkezdi a kastély építését, melyet erőteljesen megerősített. 1674-ben, Bánffy Dénes elfogatása után a kastélyt a székely haderők lerombolják. Újjáépítése 1748-ban kezdődik s 1753–1754-ig tart.²² Az építető olyan palotát akart, amely hasonló a Habsburg-birodalom fővárosában épült barokk stílusú palotákhoz. A kastély közelében 400 holdon parkot létesített gazdag s különleges növényekkel. E téren is utánozni kívánta a versailles-i és a schönbrunni parkokat. Joggal nevezték s nevezik ma is a bonchidai kastélyt az „erdélyi Versailles”-nak.

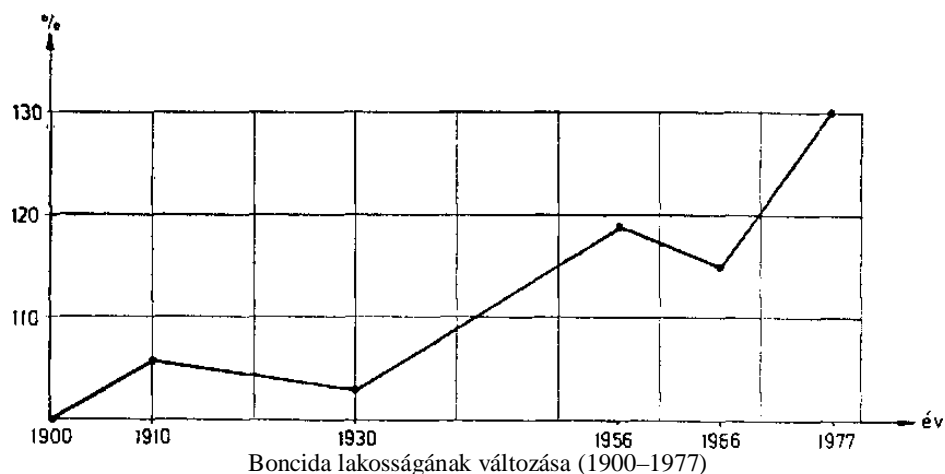
Az épületet 1831-ben a javítások alkalmával részben átalakítják. A második világháború végén a kastély leégett. Míg újjáépítése napirendre kerülhet, szocialista államunk, mintegy 2 millió lej értékben, konzerválási munkát végzett, mely megóvjá a további rongálódástól.

A századfordulón Bonchidának már 2223 lakosa volt. A település agrárjellegű, foglalkoztatott lakosságának több mint 80 százaléka a mezőgazdaságban dolgozott.

A XX. században, s különösen a felszabadulás után, a település erőteljesen kifejlődött. Ezt a fejlődést mindenekelőtt lakosságának dinamikája tükrözi:

	1900	1910	1930	1956	1966	1977
Népesség száma	2223	2357	2290	2653	2566	2894
%	100,0	106,0	103,0	119,3	115,4	130,2

1900-hoz viszonyítva Bonchida népessége 30,2 százalékkal növekedett. A növekedés gyorsabb volt, mint a megye falusi népességéé, mely mindössze 9,9 százalékot ért el.

²⁰ Ștefan Pascu: *Voivodatul Transilvaniei*. II. köt. Cluj-Napoca 1979. 159.

²¹ Bíró József: *A bonchidai Bánffy kastély*. Erdélyi Múzeum, 1935. 122.

²² Uo. 136.

Amint az adatokból és a grafikonból kitűnik, a település lakosságának szaporodása nem volt egyenletes. Az egyes periódusokban bekövetkezett növekedést más periódusokban lakosságcsökkenés váltotta fel. E hullámváz okai nem annyira a születési és a halálozási viszonyok megváltozásában, hanem a vándormozgalomban keresendők. A jelenség okaira tehát a településen s tágabb értelemben a megyében s országos viszonylatban végbement társadalmi és gazdasági változások világítanak rá.

Amint már említettük, a településnek 1969-ig agrárjellege volt, a foglalkoztatott lakosságban túlsúlyban voltak a mezőgazdasági dolgozók. Ennek következtében e termelési ágból felszabadult munkaerő a megyei, sőt az országos gazdasági fejlődés függvényében:

– vagy *a településen maradt* s növelte az agrárproletariátus számát. Ez történt abban a periódusban, amikor a megyei, illetve országos viszonylatban az ipar nem biztosított új munkalehetőségeket. A statisztikai adatok arra engednek következtetni, hogy ez a helyzet állt fenn 1900 és 1910 között. A jelzett periódusban a település lakossága 2223-ról 2357-re növekedett, miközben a mezőgazdaságban dolgozók száma 743-ról 612-re csökkent, s az iparban dolgozóké 58-ról mindössze 72-re növekedett. A fenti folyamat következtében nemcsak az összlakosság foglalkoztatottsági arányszáma csökkent 43,1 százalékról 39,3 százalékra, hanem a foglalkoztatott lakosság száma is: 959-ről (1900) 926-ra (1910);

– vagy *elvándorolt a településről*. Ez akkor állt fenn, amikor a mezőgazdaságból felszabadult munkaerő nagy része a megye, illetve az ország más részein működő ipari vagy építkezési vállalatokban el tudott helyezkedni. Ez volt a helyzet 1910 és 1930 között. A település lakossága 2357-ről 2290-re csökkent. A csökkenés részben az első világháború hatásának, részben az elvándorlásnak volt a következménye.

1930–1956 között a település lakossága növekedett, annak ellenére, hogy megmaradt agrárjellegűnek. E növekedés legfőbb okát az 1945-ös földreformban találjuk meg. A földreform során a településen megnőtt a mezőgazdasági aktív népesség száma.²³ Az 1910-es népszámlálás Bonchidán csak 612 mezőgazdasági dolgozót írt össze, az 1966. évi viszont 1128-at.

A mezőgazdasági aktív népesség számának változását Bonchidán a következő táblázat adatai szemléltetik:

	1900	1910	1966	1977
A mezőgazdasági aktív népesség száma	743	612	1128	731

Ezek a nagy eltérések a következőkben lelik magyarázatukat:

– az 1945-ös földreform hozzájárult a mezőgazdasági aktív lakosság növekedéséhez. A kisparaszti agrárstruktúra lehetetlenné tette a mezőgazdaságban végzett munka elkülönítését a háztartási munkától. A mezőgazdasági aktív népesség számának ez a növekedése főleg azokban a fal-

²³ Erre következtethetünk országos viszonylatban is az 1930-as népszámlálás s az 1948-as agrárösszeírás adatainak összevetésekor. Lásd *Recensământul general al populației României*. 1930. vol. XI. Buc. 1940. 749–752., valamint dr. A. Golopenția, P. Onică: *Recensământul agricol din 25 ianuarie 1948*. Probleme economice 1948/3.

vakban volt tapasztalható, ahol nagy földterületeket osztottak ki. Az így felduzzadt mezőgazdasági aktív lakosság számát a termelőszövetkezetek is örökölték, s több mint valószínű, hogy az 1966-os népszámláláskor egy részüket – még mint termelőszövetkezeti tagokat – az aktív lakosok közé sorolták;

– a legfőbb okot viszont az 1966. s az 1977. évi népszámlálás módszertani eltéréseiben találtam meg:

1966-ban az aktív lakosság közé azokat sorolták, akik *14 évesek vagy annál idősebbek, s akik olyan foglalkozást űztek, amely besorolható volt valamelyik nemzetgazdasági ágba.* Az így meghatározott aktív lakosság egyes szakemberek véleménye szerint *túlméretezett volt*, különösképpen azért, mert ez a szempont a munkaképes korú mezőgazdasági lakosságot teljes egészében az aktív lakosság közé sorolta anélkül, hogy különbséget tett volna a mezőgazdasági munka és a háztartásban végzett tevékenység között. Ennek következtében értük el országos viszonylatban az 54,2 százalékos foglalkoztatottsági arányt.

Az 1977-es népszámlálás esetében nagy vonalakban az aktív lakosság egyenlő azokkal a személyekkel, *akik munkából származó állandó jövedelemmel rendelkeznek*, ez a kategória magában foglalja mindazokat a 14 éves és annál idősebb személyeket, akiknek valamilyen jövedelmet hozó tevékenységük van, s amelyet állandó jelleggel folytatnak valamelyik nemzetgazdasági ágban.²⁴

1966–1977 között a település mezőgazdaságában dolgozók száma 1128-ról 731-re csökkent, annak ellenére, hogy 1968-ban megkezdte működését az ipari jellegű disznóhizlalda. E nagyméretű csökkenés ellenére a település lakossága közel 12,8 százalékkal emelkedett. Ami azt jelenti, hogy a mezőgazdaságból felszabadult munkaerőnek – miközben foglalkozást változtatott (lett legyen az generáción belüli vagy generációk közötti mobilitás) – csak elenyésző része hagyta el a települést, a túlnyomó többség vagy ingázással építette ki a lakóhelye és munkahelye közötti kapcsolatot, vagy a településen létesült ipari egységekben helyezkedett el.

A disznóhizlalda egyben ipari egységek létrehozását is maga után vonta. Ezek a kombinált takarmánygyár és a vágóhíd. A településen továbbá a Fogyasztási Szövetkezetek Megyei Szövetsége egy övezeti pékséget és a közétkeztetés falusi hálózatának ugyancsak egy övezeti laboratóriumát hozta létre. Mindezek következtében a településen létesült ipari egységekben mintegy 140 helyi lakos dolgozik, melyet még kiegészítenek a környező falvak ingázói.

A mezőgazdaságból felszabadult s helyben maradt munkaerő másik része a Kolozsváron és a Szamosújváron működő ipari és építkezési egységekben helyezkedett el. Felméréseim értelmében mintegy 300-an ingáznak a településről.

Következésképpen az iparban és az építkezésben dolgozó bonchidai lakosok száma mintegy 440–450-re tehető.

²⁴ Lásd Vladimir Trebici: *Demografie*. Buc. 1979. 412–413.

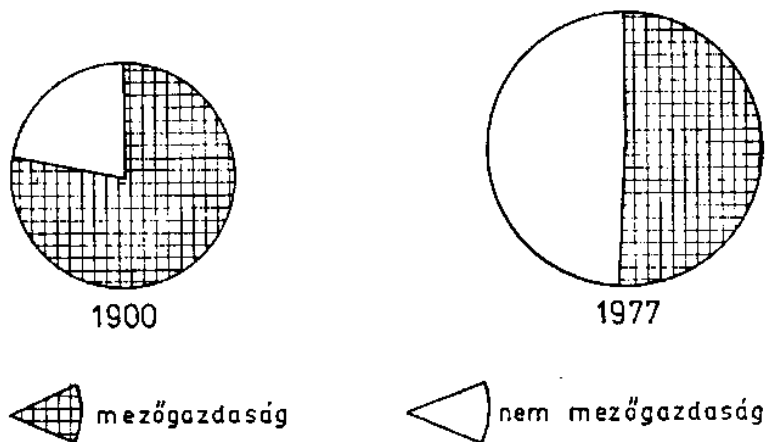
A fentebb elmondottakat hűen visszatükrözik a település foglalkoztatott lakosságának szerkezeti változásait, melyet a következő táblázatba foglaltam:

	százalékban			
	1900	1910	1966	1977
Mezőgazdaság	77,5	66,1	77,6	50,7
(disznóhizlalda)				22,0
Nem mezőgazdaság	22,5	33,9	22,3	49,3
Melyből ipar és építkezés	6,0	7,8	9,1	30,3

A táblázat adataiból és a grafikonokból jól kivehetők a fentebb leírt folyamatok. Ugyanakkor az is kiderül, hogy 1977-ben Bonchida foglalkoztatott lakosságában a nem mezőgazdasági szektorokban foglalkoztatottak aránya csaknem elérte az 50 százalékot.

Bonchida vállalatainak, gazdasági egységeinek s társadalmi intézményeinek befolyási övezete jóval túllépi már a település s a község határait.

Disznóhizlaldájának fiókegységei vannak Zsukon, Egerbegen stb. Ez az agráripari egység vonzza a munkaerőt a szomszédos községekből is, mint amilyen Iklód, Doboka, Kolozsborsa, Zsuk, Szék.

A foglalkoztatott lakosság szerkezetének változásai Bonchidán

Péksége és élelmiszerelőkészítő laboratóriuma a következő községeket látja el: Kecséd, Szarvaskend, Iklód, Doboka, Zsuk, Kolozsborsa, Szék stb.

A Bonchidán székelő Egységes Agráripari Tanács és a Gépállomás hatásköre kiterjed Kolozsborsa község mezőgazdasági termelészövetkezeteire is;

– gabonaátvevő központja úgyszintén túllépi a község határait;

– a Bonchidán működő ipari líceum első tagozatán igen sok szomszédos községbeli, sőt más megyékből való fiatal tanul. Ezek elszállásolása és ellátása érdekében az iskola mellett internátus is működik.

A műszaki-anyagi ellátottság általunk vizsgált elemeinek színvonalát 1977-ben Bonchidán a következő mutatók jellemzik:

Megnevezés	Használt mutató	1977-ben elért színvonal	
		Bonchidán	Kolozs megye falvainak átlaga
Lakásellátottság	1000 lakásra jutó háztartás	1006	1039
	1 személyre jutó lakterület	7,34	8,09
Óvodai ellátottság	1000 lakosra jutó óvodai helyek száma	26,0	34,6
Iskolai ellátottság	1000 lakosra jutó tantermek száma	5,2	5,8
Orvosi ellátottság	1000 lakosra jutó orvosi rendelők száma	0,37	0,24
Kereskedelmi ellátottság	1000 lakosra jutó kiskereskedelmi hasznos terület	228	200
	1000 lakosra jutó vendéglátóipari hasznos terület	83	98
Közművesítési ellátottság	Vízvezetékekkel ellátott lakások aránya	75,4	11,4
	Villanyvilágítással ellátott lakások aránya	84,6	75,9

Amint a táblázat adataiból kitűnik, a műszaki-anyagi ellátottság 9 elemzett mutatója közül 5 esetben a szint kedvezőbben alakul, mint a megye falusi átlaga. Ezek közül a városiasodás szempontjából a legnagyobb jelentőséget a *vízvezetékekkel ellátott lakások magas arányszámának* tulajdoníthatjuk.

Ami a szociális-kulturális ellátottság néhol alacsonyabb szintjét illeti, meg kell jegyeznünk, hogy a kielégítő ellátottság a megye falvain nemcsak az új óvodák, tantermek, kereskedelmi egységek építése következtében alakult ki, hanem amiatt is, hogy a lakosságuk csökkent. Többek között ez a magyarázata annak, hogy az ezer lakosra számított tantermek száma magasabb Kolozs megye falvaiban (5,8), mint városain (4,1), jóllehet a líceum második fokozata a városokban összpontosult.

Bonchidán viszont az ellátottsági szint az új építkezésekkel emelkedett.

Ami a lakásellátottságot illeti, az 1000 lakosra jutó háztartások száma kedvezőbb Bonchidán, mint a megyei átlag. A vizsgált településen majdnem minden háztartás külön lakást is jelent.

Az egy személyre jutó lakterület – $7,34 \text{ m}^2$ – viszont alacsonyabb az átlagnál ($8,09 \text{ m}^2$). Ez abban leli magyarázatát, hogy a burzsoá-földesúri rendszertől maradt épített környezet a településen, mint általában a Mezőségen, alacsonyabb színvonalon állott, ami az itt élt parasztság alacsony életszínvonalának s az építőanyagok hiányának volt a következménye. 1977-ben a fenti szintet úgy érte el a település, hogy az 1966–1977-es időszakban az új építkezések következtében a házak száma 91-gyel, a lakterület viszont 3692 m^2 -rel, vagyis 21 százalékkal emelkedett. A növekedés üteme háromszor akkora volt, mint Kolozs megye falvaiban (6,9 százalék). Egy új háznak átlagosan 2,5 szobája s $40,6 \text{ m}^2$ lakterülete van, 1966-ban viszont a település lakásainak átlagosan 1,53 szobája s $23,9 \text{ m}^2$ lakterülete volt.

Összegezve azoknak a feltételeknek felhalmozódását, melyek Bonchida városiasodásához szükségesek, megállapíthatjuk:

- foglalkoztatott lakosságának 49,3 százaléka a nem mezőgazdasági ágazatban s 22,0 százaléka ipari jellegű nagyüzemű állattenyésztési egységben dolgozik;

- lakosainak száma közel 3000, hozzátartozó falvaival együtt 5543;

- 1966-tól kezdve lakossága növekszik. A növekedés üteme megégyezik az 1966–1977. évek közötti országos átlaggal.

Következésképpen azok a társadalmi-gazdasági feltételek, amelyek várossá nyilvánításához szükségesek, már kialakultak. Ennek ellenére az 1981–1985-ös terv az ipari létesítmények további fejlődését irányozza elő.

Ami viszont a műszaki-anyagi feltételeket illeti – az átlagosat meghaladó építkezési ütem ellenére is –, a település még nem érte el a városi színvonalat. Bonchida épített környezetének további fejlesztését írja elő az 1981–1985-ös ötéves terv is; többek között 40 új lakás építését állami alapokból, egy 16 tantermes iskolát stb.

Amint láttuk, gazdasági egységeinek hatása már jóval túllépi a község határait. Szociális-társadalmi intézményei közül csak líceuma első tagozatának van övezeti befolyása.

Bonchida várossá nyilvánítását az 1986–1990-es időszakra irányozták elő, ebben az időszakban fog teljesen megvalósulni tehát a település épített környezetének városi szintre való felemelése.

EGERBEGY A VÁROSI ALÁRENDELTSÉGŰ KÖZSÉGGÉ VÁLÁS ÚTJÁN

Egerbegy az Aranyos völgyében, a Bolduc patak torkolatánál, Kolozs megye délnyugati részén, Aranyosgyérestől 1,5 km-re fekszik. A településen áthalad a Mezőséget az Aranyos völgyével összekötő műút, mely Aranyosgyérestől indul ki, és Egerbegyen, Nagycsányon, Frátán halad át, majd Mocson beletorkollik a Mezőséget átvágó országútba. Eger-

begyőtől indul ki az Örkét s tőle északra az Alsódetrethem község falvait az országos vérkeringésbe bekapcsoló út.

Egerbegy földrajzi fekvését s elnevezésének eredetét Orbán Balázs a következő költői szavakkal ecseteli: „... egy, a Mezőségre messze benyúló völgy torkolatjában, közvetlenül az – itt hegyek alját mosó – Aranyos bal partján szép regényesen fekszik. Nevét az ott nagy mennyiségben tenyésztett égerfákról és begyről (mi hegyfokot vagy hegybegyet jelent) nyerte.”²⁵

Közigazgatási szempontból Kolozs megyéhez tartozik, s a hasonló elnevezésű község központja. 1977 elején 5672 lakosa volt. Lakosainak számát véve figyelembe, a megye legnagyobb falva. Az 1966. március 15-i népszámlálás adatai szerint lakosainak 59 százaléka román, 33 százaléka magyar s 8 százaléka más nemzetiségű. A községhez tartozik még egy falu, Örke, 1426 lakossal. Egerbegy község összlakossága tehát 7098 fő.

Történelmi dokumentumok először 1318-ban említik *Egerbeg* elnevezéssel.²⁶ A gerendi uradalomhoz tartozó település volt. A középkorban tulajdonosa többször változott.

Bethlen Gábornak 1617. április 11-én kelt adománylevele kövesdi Sarmasági Zsigmond birtokainak Egerbegyten elterülő részét hű harcosainak adományozza kitűnő szolgálataik jutalmául, „egyszersmind azokat mindennemű adó, dézsmafizetéstől és minden paraszt és polgári szolgáltatók teljesítésétől fölmenti és nobilizálja”²⁷. Bethlen Gábornak egy 1619-ben²⁸ kiadott másik adománylevele Egerbegyten önkormányzati joggal ruházta fel, s oly hatáskörrel, hogy tanácsa 25 Ft-ig végérvényes ítéletet hozhasson, s csak az ezt meghaladó ügyeket fellebbezzék Torda vármegye törvényszékéhez. Mária Terézia 1744-ben és 1767-ben kiadott okleveleiben Egerbegyten „Oppidum nostrum privilegium” elnevezéssel illeti, Kővári László is Egerbegyten még a mezővárosok közé sorolja.²⁹

Egerbegynek a XIX. század elején két országos s a keddi napokon hetivására volt. Ezeket a vásárokat a Bach-korszak alatt Ludasra tették át. Így a települést megfosztották emelkedésének egyik tényezőjétől.

Orbán Balázs írja, hogy „Egerbegy most is igényt tart *városi címéhez*. Élén hadnagy és 12 tanácsosból alkotott tanács áll, népessége 2200-ra megy.”³⁰

Az 1900-as népszámlálás Egerbegyten 2705 lakost írt össze, s a települést a nagyközségek közé sorolja. Aktív lakosságának 90,6 százaléka mezőgazdasággal foglalkozik, vagyis a településnek túlnyomóan agrár jellege volt, azaz *a falusi településekre jellemző* szerepkört töltötte be.

A XX. században, s különösen a felszabadulás után, Egerbegy erőteljesen fejlődik. Ezt a fejlődést mindenekelőtt lakosságának növekedésével tudjuk lemérni, melyet a következő táblázat adatai tükröznek:

²⁵ Orbán Balázs: *A Székelyföld leírása*. Ötödik kötet: *Aranyosszék*. 1871. 145.

²⁶ Suciu Coriolan: I.m. II. 247.

²⁷ Orbán Balázs: I.m. 137–150.

²⁸ Orbán Balázs szerint a kiváltságlevél 1619-ből való.

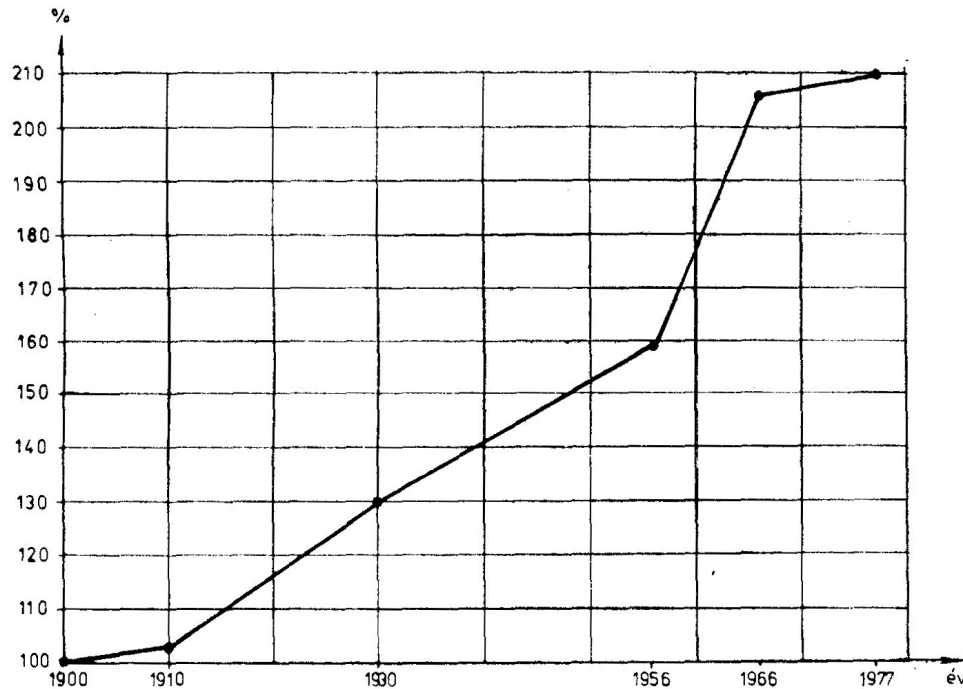
²⁹ Kővári László: *Erdélyország statisztikája*. Első kötet, Kolozsvárt 1847. 167.

³⁰ Orbán Balázs: I.m. Uo.

[Erdélyi Magyar Adatbank]
Egyed Péter (szerk.): Változó valóság

	1900	1910	1930	1956	1966	1977
Lakosság-szám	2705	2791	3530	4290	5568	5672
1900 = 100%	100,0	103,2	130,5	158,6	205,8	209,7

Az adatokból s a grafikonból kitűnik a település lakosságának gyors ütemű növekedése. Ez a növekedés valamivel nagyobb volt, mint a megye összlakosságáé, mely megkétszereződött.

Egerbegy lakosságának fejlődése

Amint a fentiekből kiviláglik, 1900 s 1910 között a település népessége mindössze 3,2 százalékkal szaporodott. A szaporodás üteme az első világháborút követően s különösen az 1956–1966 közötti időszakban erőteljesen meggyorsult. Az első világháború után Egerbegy fejlődése összefonódik az aranyosgyéresi sodronyipar fejlődésével. Az Aranyosgyéresi Sodronyipari Vállalat 1920. április 4-én létesült. Működését 1921-ben kezdte meg 222 munkással. Az ipari egység kihasználva az első világháborút és a főhatalom-változást követő gazdasági konjunktúrát, gyors fejlődésnek indult. Ezt a fejlődést munkáslétszámának szakadatlan gyarapodása kísérte.

A gyár munkássága csak részben telepedett meg Aranyosgyéresen, jelentős részük régi lakhelyén maradt s ingázott munkahelyére. Ez azzal magyarázható, hogy a vállalat létesítésekor Aranyosgyéres még nem volt város. Várossá csak 1956-ban nyilvánították. Következésképpen az Ara-

nyosgyéres kínálta műszaki-anyagi ellátottsági viszonyok nem sokban különböztek a falvakétól.

**AZ ARANYOSGYÉRESI SODRONYIPARI VÁLLALAT
MUNKÁSLÉTSZÁMÁNAK NÖVEKEDÉSE**

	1921	1929	1938	1948	1950	1965	1975
Munkáslétszám	222	700	1345	1652	2575	5594	9000
1921 = 100	100	315	606	744	1160	2520	4054

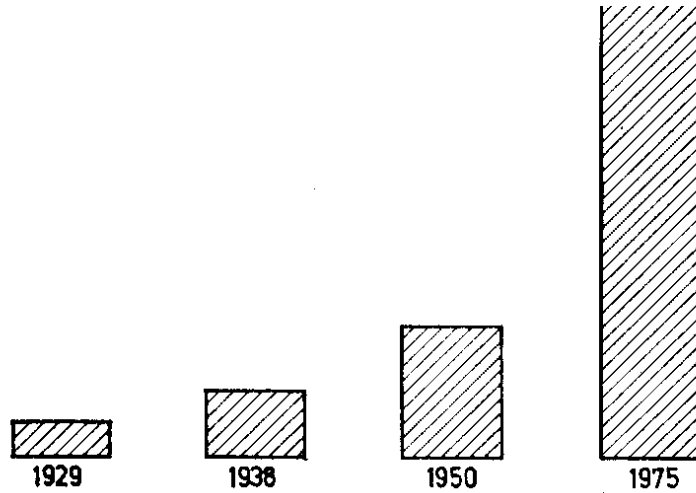
Így fejlődtek ki Aranyosgyéres mellett azok a falvak, amelyeknek legfontosabb szerepköre az „alvóhely” biztosítása lett. E funkció kialakítása határozta meg Egerbegynek is a gyors fejlődését. Hasonló a szerepe még a következő falvaknak is: Aranyoslóna, Aranyosgerend, Sósszentmárton, Örke, Detrehemtelep.

Ennek a szerepkörnek kialakítása s kifejlesztése következtében megváltozott Egerbegy aktív lakosságának szerkezeti összetétele is. Az aktív lakosság szerkezetében bekövetkezett változásokat a különböző években megejtett népszámlálások ide vonatkozó adataival szemléltetem:

	1900		1910		1966		1977	
	Szám	%	Szám	%	Szám	%	Szám	%
Mezőgazdasági aktív	1175	90,6	899	81,5	1735	54,7	684	29,8
1900 = 100		100,0		76,5		147,6		58,2
Nem mezőgazdasági aktív	122	9,4	204	18,5	1435	45,3	1612	70,2
1900=100		100,0		167,2		1176,2		1321,3
(Ipar és építkezés)	46	3,5	61	5,5	1137	35,9	1285	56,0
1900=100		100,0		132,6		2471,7		2793,5
Összesen:	1297	100,0	1103	100,0	3170	100,0	2296	100,0
1900=100		100,0		85,0		244,0		172,0

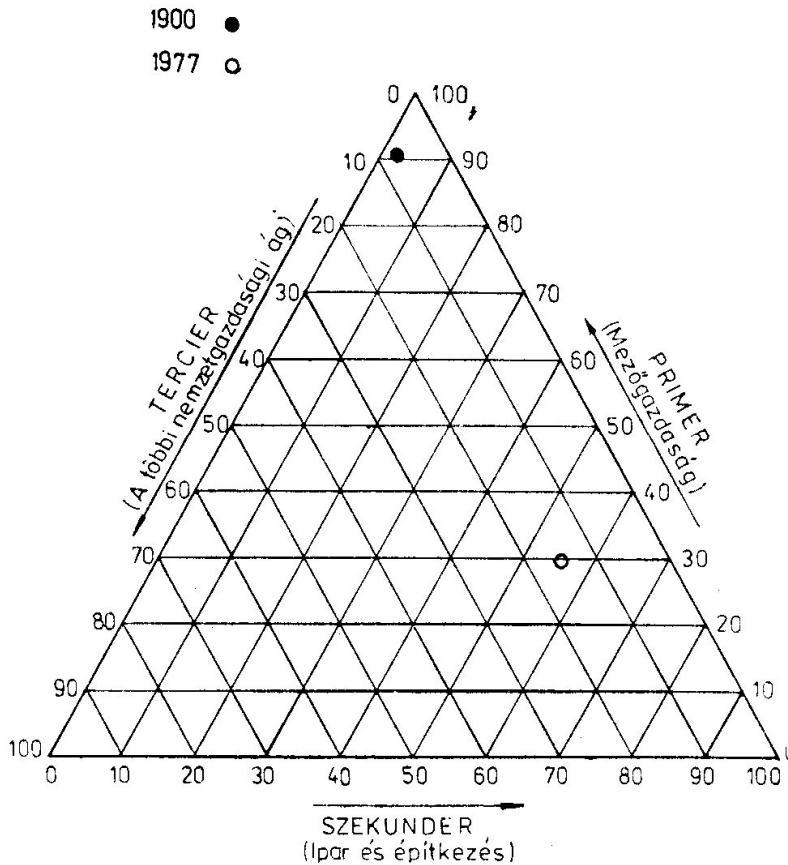
Az adatokból jól kivehető a nem mezőgazdasági szektorban dolgozók számának s arányának szakadatlan növekedése: az 1900-as évben összeírt 122 aktív személyről az 1977-ben összeírt 1612 személyre, azaz több mint 13-szorosára, az iparban és az építkezésben dolgozó munkásoké viszont közel 28-szorosára emelkedett. Ezt a nagyarányú növekedést nem a településen létesített ipari egységek határozták meg, hanem az Ara-

nyosgyéresen működő s szakadatlanul fejlődő termelőkapacítások munkaerősükséglete. Megjegyezni kívánom, hogy Egerbegyén egyetlen ipari létesítmény van, egy malom.

A sodronyipari vállalat munkáslétszámának növekedése

A mezőgazdaságban dolgozók aránya az össz-aktív lakosságban egyre csökkent, mégpedig 90,6 százalékról 29,8 százalékra. Ennek az arány-

Egerbég foglalkoztatott lakosságának szerkezeti változásai

számnak a szakadatlan csökkenését nem kísérte minden időszakban a mezőgazdasági aktív népesség abszolút számának esése is. 1966-ban a mezőgazdasági aktív népesség abszolút száma csaknem kétszeresen meghaladta az 1910-ben összeírtakét. 1977-ben viszont már alig érte el az 1966. évinek 40 százalékát. Ez a jelenség nemcsak a technikai haladásnak volt köszönhető, hanem, amint azt már az előző fejezetben kifejtettem, annak is, hogy az aktív lakosság meghatározását illetően a két népszámlálás között bizonyos különbségek voltak.

Végső következtetésként megállapíthatjuk, hogy *Egerbegy aktív lakosságának több mint 70 százaléka a nem mezőgazdasági nemzetgazdasági szektorokban dolgozik*. Ugyanakkor lakosságának száma meghaladja az 5000-et, s Aranyosgyérestől 1,5 km-re terül el. Így tehát *társadalom-gazdasági szempontból betölti a városi alárendeltségű község szerepét*.

Ami a műszaki-anyagi ellátottságát illeti, Egerbegy a következő színvonalat érte el:

Megnevezés	Mutató	Egerbegyen elért szint	Megyei átlagos falusi szint
Lakásellátottság	1000 lakásra jutó háztartás	1066,4	1039
	1 személyre jutó lakterület	8,59	8,09
Óvodai ellátottság	1000 lakosra jutó óvodai helyek száma	22,0	34,6
Iskolai ellátottság	1000 lakosra jutó tanteremek száma	4,05	5,8
Orvosi ellátottság	1000 lakosra jutó orvosi rendelők száma	0,35	0,24
Kereskedelmi ellátottság	1000 lakosra jutó kereskedelmi hasznos terület	90,6	200,0
	1000 lakosra jutó vendéglátóipari hasznos terület	81,5	98,0
Közművesítési ellátottság	Vízvezetékekkel ellátott lakások aránya	41,7	11,4
	Villanyvilágítással ellátott lakások aránya	81,2	75,9
	Földgázzal ellátott háztartások aránya	74,7	

A táblázatból kitűnik, hogy Egerbegy is a közművesítési ellátottság terén haladja meg a falusi települések szintjét. Lényegében magasabb komfortot biztosít lakosainak, mint a falusi települések általában.

Ami az óvodai, iskolai, kereskedelmi ellátottság magasabb megyei szintjét illeti, meg kell jegyezni, hogy ezt a falusi jellegű települések egy része úgy érte el, hogy az utóbbi 10–15 évben lakosságuk rohamosan csökkent – vagyis nem az épített környezet fejlesztésével.

A fejlődőképes településeken – mint amilyen Egerbegy is – a műszaki-anyagi ellátottsági szint új beruházások eszközésével gyarapodott. Az utóbbi években épült fel Egerbegyben az új, modern üzletház, a lakáshelyzet javítása érdekében a jelenlegi ötéves tervben 27 új lakrészt építettek állami alapokból, a Tordát és Aranyosgyérest kiszolgáló derítőálmást úgy tervezték, hogy az Egerbegy is kiszolgálja. Következésképpen a település anyagi ellátottsági szintje állandóan fejlődik s rövidesen eléri a városi színvonalat.

*

Két településen mutattam be azoknak a feltételeknek a fokozatos mennyiségi felhalmozódását, melyek városiasodásukhoz vezetnek. A két település a falvak városiasodásának két különböző útját képviseli:

– *Bonchida városi jellegű gazdasági-társadalmi központtá fejlődik, saját vonzási körzettel.* Így gazdasági egységeinek fejlesztésénél s műszaki-anyagi ellátottságának kiépítésénél nemcsak a település lakosainak igényeit, hanem a vonzási környezetében levő falvak lakosainak igényeit is figyelembe kell venni.

– *Egerbegy a városiasodásnak a másik útján fejlődik, városi alárendeltségű községgé válik.* Fejlődése összekapcsolódik az Aranyosgyéresével. Lakosai igényeinek kielégítése céljából tovább kell fejlesztenie műszaki-anyagi ellátottságát, mely főleg és elsősorban saját lakosságának igényeit kell hogy kielégítse. A területrendezési tervek értelmében a Torda–Aranyosgyéres város-komplexumnak lesz egyik komponens települése, mely Mihai-Viteazultól Aranyoslónáig fog kiterjedni.